

„jak przymierze, które zawarłem z Jakubem w Betel...”,

która jest modyfikacją frazy z proroctwa Jeremiasza 31,32:

„nie jak przymierze, które zawarłem z waszymi Ojcami...”:

11QT^a: כְּבְרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי עִם יַעֲקֹב בְּבֵית אֵל
 Jr 31,32: לֹא כְּבְרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת אֲבוֹתָם

Zestawienie to pokazuje, że ów pisarz–teolog z Qumran wiedział, że nowe przymierze nie będzie podobne do synajskiego.

d2/. Innym śladem wydaje się być fragment oznaczany jako **4Q470**. Autor tegoż tekstu słownictwem nawiązuje do Proroka Jeremiasza i mówi o przymierzu, jakie w imieniu Boga zawiera Anioł Michał (מִיכָאֵל) z Sedecjaszem (צִדְקִיָּה)⁴⁹⁷. Przymierze to ma być zachowywane, a więc ma mieć cechy owego „nowego przymierza” z Jr 31,31–34. Werset 6. tego fragmentu zapowiada, że Anioł zawrze z Sedecjaszem przymierze na oczach zgromadzenia (הַקְּהָל) Ludu:

אֶכְרַתָּה עִמָּךְ בְּרִית לְעֵינֵי הַקְּהָל

Wniosek:

Obecność Anioła Jahwe (por. już w Wj 3,2) w czasie przejścia przez Morze Sitowia w Wj 14,19 może zatem świadczyć, że i w tym akcie przejścia całego zgromadzenia Ludu nastąpiło zawarcie przymierza pomiędzy Bogiem a Izraelem, podobnie jak o tym mówi **4Q470**. Przymierze to jest przecież rzeczywiście niepodobne do przymierza zawartego na Synaju, jak tego oczekuje **11QTa29,10**.

2.3.4. Podsumowanie badań Księgi Proroka Jeremiasza

Z tekstem Wj 1–18 porównano te mowy prorockie Jeremiasza, które zawierają słowo «בְּרִית» w znaczeniu „przymierza Boga z Izraelem”, a mianowicie: Jr 11,1–8 (wraz z uzupełnieniem w 7,22–23) oraz Jr 31,31–33. Przeprowadzono analizy wyrazowe i treściowe.

⁴⁹⁷ Por. tamże, s. 193. Słownictwo i frazy są tu tak uderzająco podobne do niektórych sekcji Księgi Jeremiasza, że niektórzy uczeni mówią o tym tekście jako o „Pseudo–Jeremiaszu”: por. E. Larson, *4Q470 and the Angelic Rehabilitation of King Zedekiah*, „Dead Sea Discoveries” 1 (1994), s. 215. Inni wskazują na podobieństwo tekstu 4Q470 do innych apokryfów Jeremiasza: por. K. H. Kuhn, *A Coptic Jeremiah Apocryphon*, „Le Muséon” 83 (1970), s. 95–135. 291–350.